

KKP Research

and let thy feet
millenn
be set in midst of kn

คุณภาพสินเชื่อ
บ่งชี้ 3 จุดเปราะบางธุรกิจไทย

นิชารีย์ อรัญ

KKP Research โดยกลุ่มธุรกิจการเงินเกียรตินาคินภัทร

นชา อนันต์โชติกุล

ผู้อำนวยการอาวุโส หัวหน้าฝ่ายวิจัยเศรษฐกิจและกลยุทธ์

ชินวุฒิ เตชานุวัตร

ผู้อำนวยการ หัวหน้าทีมวิจัยอุตสาหกรรม

ณิชารีย์ อรัญ

นักวิเคราะห์

ลักฤทธิ์ ลากอุดมการ

นักวิเคราะห์

ธนัชพร นันทากวีรัตน์

นักวิเคราะห์

เคนเน็ท โดบัลท์ นิลเวลา

นักวิเคราะห์

วรกเทพ วงศ์วิริยะสิทธิ์

นักวิเคราะห์

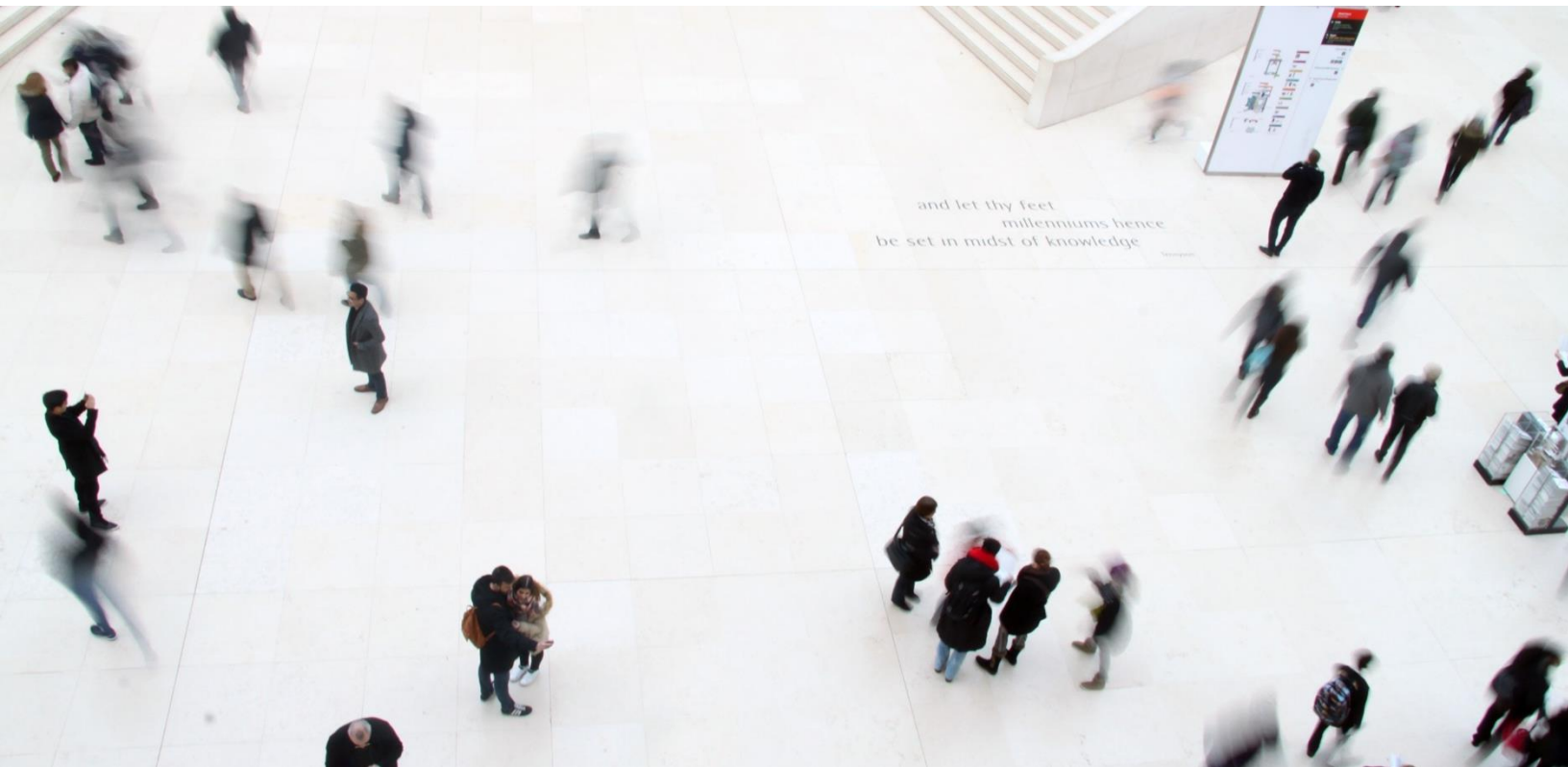

เอกสารฉบับนี้จัดทำขึ้นจากแหล่งข้อมูลที่เปิดเผยต่อสาธารณชน ทั้งนี้ข้อคิดเห็นที่ปรากฏเป็นความคิดเห็นของฝ่ายวิจัยเศรษฐกิจและกลยุทธ์ไม่จำเป็นต้องสอดคล้องกับกลุ่มธุรกิจการเงินเกียรตินาคินภัทร เว้นแต่จะได้แจ้งไว้และขอสงวนสิทธิ์ในการเปลี่ยนแปลงข้อมูลและความคิดเห็นโดยไม่ต้องแจ้งให้ทราบล่วงหน้า

KKP Research

16 MARCH 2021

คุณภาพสินเชื่อ บ่งชี้ 3 จุดเปราะบางธุรกิจไทย

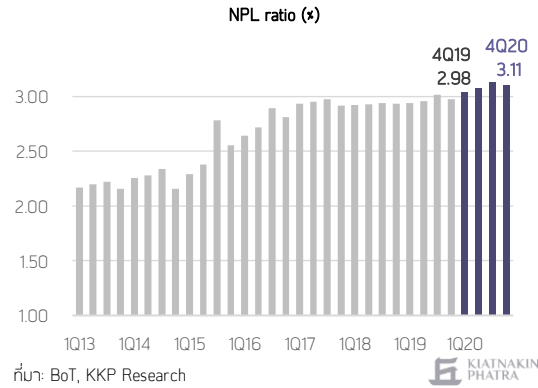
KEY TAKEAWAYS:

- ข้อมูลคุณภาพสินเชื่อในระบบธนาคารพาณิชย์สะท้อนให้เห็นถึงปัญหาด้านความสามารถในการชำระหนี้ของภาคธุรกิจไทยในหลายอุตสาหกรรมที่เริ่มชัดเจนมาตั้งแต่ก่อนวิกฤตโควิด-19
- อุตสาหกรรมการผลิต การค้า และการท่องเที่ยว มีความเปราะบางมาตั้งแต่ก่อนวิกฤต โดยเฉพาะธุรกิจขนาดกลางและขนาดเล็ก สาเหตุหลักจากปัญหาเชิงโครงสร้างของแต่ละอุตสาหกรรม
- มาตรการเสริมสภาพคล่องทางการเงินในระยะสั้น และมาตรการแบบเหมารวม (one size fits all) อาจไม่เพียงพอในการรับมือกับปัญหาที่ภาคธุรกิจกำลังเผชิญ และจำเป็นต้องควบคู่ไปกับแนวนโยบายที่ชัดเจนในการปฏิรูปโครงสร้างเศรษฐกิจไทยและการแก้ปัญหาที่ตรงจุดในแต่ละอุตสาหกรรม

อะไรซ่อนอยู่ภายใต้ข้อมูลสินเชื่อของธนาคาร

KKP Research โดยเกียรติยศนักคิด วิเคราะห์ว่าท่ามกลางวิกฤตโควิด-19 สิ่งที่น่ากังวลอย่างหนึ่งคือ ความสามารถในการชำระหนี้และปัญหาคุณภาพสินเชื่อภาคธนาคาร จากการที่รายได้ของธุรกิจและครัวเรือนได้รับผลกระทบจากสถานการณ์โควิด-19 อย่างไรก็ตาม ในปี 2020 สัดส่วนการผิดนัดชำระหนี้ 90 วันติดต่อกัน ที่เรียกว่า หนี้เสีย หรือ non-performing loans (NPL) ต่อยอดสินเชื่อคงค้าง (NPL ratio) ทั้งระบบธนาคารพาณิชย์ปรับเพิ่มขึ้นเพียงเล็กน้อยเท่านั้น (รูปที่ 1) โดยมีส่วนหลักมาจากมาตรการให้ความช่วยเหลือลูกหนี้ที่ได้รับผลกระทบตั้งแต่ปลายเดือนมีนาคม ซึ่งช่วยชะลอผลกระทบต่อลูกหนี้และธนาคารพาณิชย์ และทำให้ผลกระทบที่แท้จริงไม่ปรากฏในตัวเลข NPL (อ่านต่อ Box 1: ข้อมูลคุณภาพสินเชื่อภาคธุรกิจในปี 2020 อาจไม่สะท้อนภาพความเป็นจริง)

รูปที่ 1 NPL ratio โดยรวมปรับเพิ่มขึ้นต่อเดือน

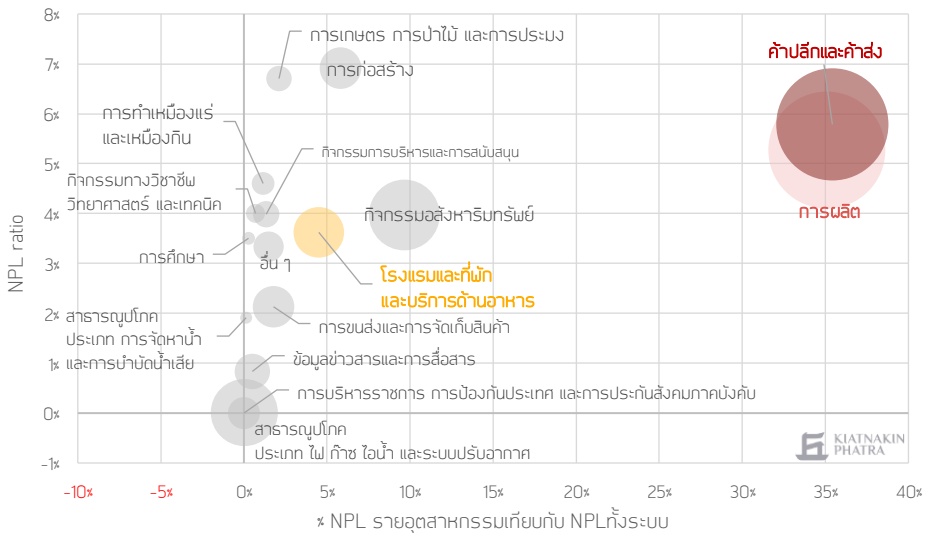

สำหรับปี 2021 NPL ratio ทั้งระบบอาจเพิ่มขึ้นจากการสิ้นสุดของบางมาตรการให้ความช่วยเหลือ แต่สิ่งหนึ่งที่อาจถูกมองข้าม คือ ข้อมูลคุณภาพสินเชื่อของระบบธนาคารพาณิชย์ไทยสะท้อนให้เห็นปัญหาของภาคธุรกิจไทยในหลายอุตสาหกรรมมาตั้งแต่ก่อนวิกฤตโควิด-19 ครั้งนี้แล้ว

เกิดอะไรขึ้นกับธุรกิจไทยก่อนโควิด-19

หากย้อนกลับไปดูข้อมูลในช่วงก่อนเกิดการแพร่ระบาดของโควิด-19 (2013-2019) จะพบว่าอุตสาหกรรมที่มีความเปราะบางสะสมอยู่ในระดับน่าเป็นห่วงและอาจส่งผลเสียต่อความเสี่ยงในภาพรวมมากที่สุดคือ อุตสาหกรรมการผลิต และภาคค้าปลีกค้าส่ง เพราะสัดส่วน NPL และสินเชื่อโดยรวมของทั้งระบบธนาคารพาณิชย์กระจุกตัวในสองอุตสาหกรรมนี้ โดย NPL ของทั้งสองอุตสาหกรรมรวมกันมีสัดส่วนสูงถึง 71% ของ NPL ทั้งระบบ และมีสินเชื่อรวมกันคิดเป็น 55% ของสินเชื่อธุรกิจทั้งระบบ (ไม่รวมธุรกิจการเงิน) (รูปที่ 2)

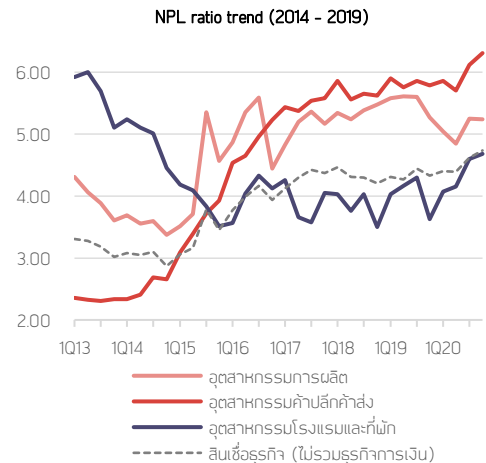
รูปที่ 2
สินเชื่อในกลุ่มอุตสาหกรรม การผลิต และภาคค้าปลีกค้าส่ง มีความเปราะบางสะสมอยู่ในระดับน่าเป็นห่วงมาตั้งแต่ก่อนโควิด-19 จากสัดส่วนหนี้เสียและการกระจุกตัวของยอดคงค้างสินเชื่อ

ปัญหาคุณภาพสินเชื่อบ่งชี้ของสองอุตสาหกรรมดังกล่าวเริ่มส่อเค้ามาตั้งแต่ปี 2015 สะท้อนจากสัดส่วน NPL ratio ที่เร่งตัวขึ้นในปี 2015 และอยู่ในระดับสูงกว่าค่าเฉลี่ยอย่างต่อเนื่องตั้งแต่ก่อนวิกฤตโควิด-19 โดย ณ สิ้นปี 2019 NPL ratio ของอุตสาหกรรมค้าปลีกค้าส่งอยู่ที่ 6.3% และอุตสาหกรรมการผลิตอยู่ที่ 5.2% (รูปที่ 3)

ที่น่ากังวลคือ เทียบทั้งหมดของหนี้เสียที่เพิ่มขึ้นนั้นเกิดจากลูกหนี้ที่ไม่เคยมีประวัติการผิดนัดชำระหนี้มาก่อน (New NPL) (รูปที่ 4) สะท้อนว่าปัญหาความสามารถในการชำระหนี้ที่ธุรกิจกำลังเผชิญอยู่นี้อาจเป็นผลจากความเสียหายทางธุรกิจในระดับอุตสาหกรรม (industry-wide risk) มากกว่าที่จะเป็นผลมาจากพฤติกรรมของลูกหนี้หรือปัญหาความเสี่ยงด้านเครดิตของลูกหนี้แต่ละราย (individual credit risk)

รูปที่ 3 NPL ratio ในภาคการผลิตและภาคค้าปลีกค้าส่ง สูงขึ้นต่อเนื่องตั้งแต่ 2015

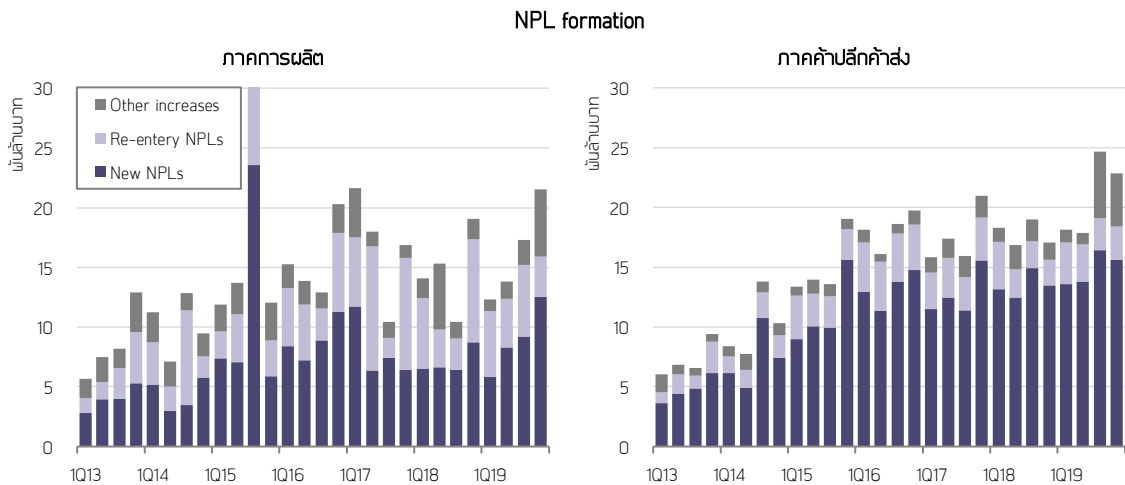

ที่มา: BoT, KKP Research

นอกจากสองอุตสาหกรรมดังกล่าว ยังมีธุรกิจโรงแรมและที่พักที่พบสัญญาณความเปราะบางสะสมมาตั้งแต่ก่อนการแพร่ระบาดของโควิด-19 และอาจส่งผลเสียต่อความเสี่ยงในภาพรวม คำถามสำคัญคือ อะไรคือสาเหตุที่ทำให้สถานการณ์ของทั้งสามอุตสาหกรรมของไทยเปลี่ยนไปจากอุตสาหกรรมดาวรุ่งกลายเป็นอุตสาหกรรมที่มีความเสี่ยงสูง

รูปที่ 4 ปริมาณหนี้เสียที่เพิ่มขึ้น ส่วนใหญ่เกิดจากลูกหนี้ที่ไม่เคยมีประวัติการผิดนัดชำระหนี้มาก่อน (New NPL)

หมายเหตุ:

NPLs รายใหม่ (New NPLs) หมายถึง เงินให้สินเชื่อที่ถูกจัดชั้นหนี้เป็นสินเชื่อบริษัทโดยคุณภาพในไตรมาสที่รายงาน

NPLs ที่เคยปรับโครงสร้างหนี้ (Re-entry NPLs) หมายถึง เงินให้สินเชื่อโดยคุณภาพที่เคยปรับโครงสร้างหนี้สร้างแล้วกลายเป็นสินเชื่อปกติ ต่อมาลูกหนี้ถูกจัดชั้นเป็นเงินให้สินเชื่อโดยคุณภาพอีกครั้ง

NPLs อื่น ๆ (Other NPLs) หมายถึง เงินให้สินเชื่อโดยคุณภาพที่เพิ่มขึ้นในไตรมาสที่รายงานด้วยเหตุผลอื่น ๆ เช่น ผลจากการรับลูกหนี้ที่รับโอนหนี้มาจากสถาบันการเงินอื่น ผลกระทบของอัตราแลกเปลี่ยนที่เพิ่มขึ้น เป็นต้น

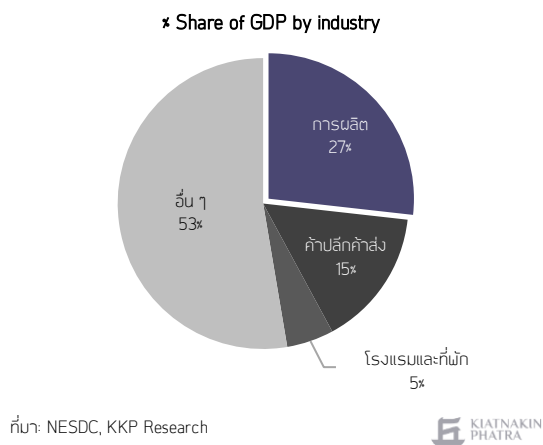
ที่มา: BoT, KKP Research

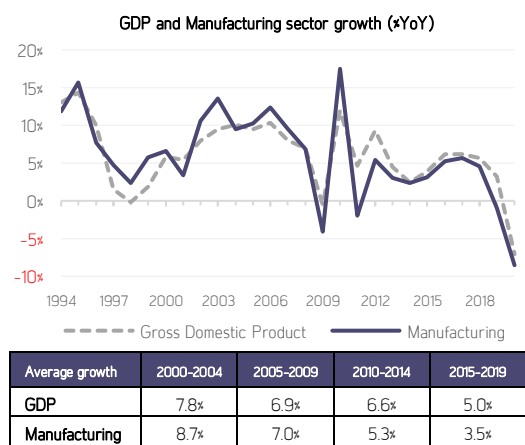
1. อุตสาหกรรมการผลิต

อุตสาหกรรมการผลิตนับเป็นแรงขับเคลื่อนสำคัญต่อเศรษฐกิจไทยทั้งในแง่การสร้างมูลค่าเพิ่มและการจ้างงาน ด้วยขนาดที่ใหญ่ถึง 27% ของ GDP (รูปที่ 5) และมีการจ้างงานสูงถึง 14% ของผู้มีงานทำทั้งหมด แต่ในช่วง 20 ปีที่ผ่านมาอัตราการขยายตัวกลับปรับลดลงต่อเนื่อง (รูปที่ 6) ซึ่งเป็นผลจากทั้งปัจจัยภายในและภายนอกที่กระทบต่อรายได้และความสามารถในการชำระหนี้ของผู้ประกอบการ ทั้งธุรกิจขนาดใหญ่ ขนาดกลาง และขนาดเล็ก

รูปที่ 5 อุตสาหกรรมการผลิตและอุตสาหกรรมค้าปลีกค้าส่ง มีความสำคัญในระดับสูงในโครงสร้างเศรษฐกิจไทย

รูปที่ 6 GDP ไทยเติบโตชะลอลง สอดคล้องกับภาระชะลอตัวของอุตสาหกรรมการผลิต

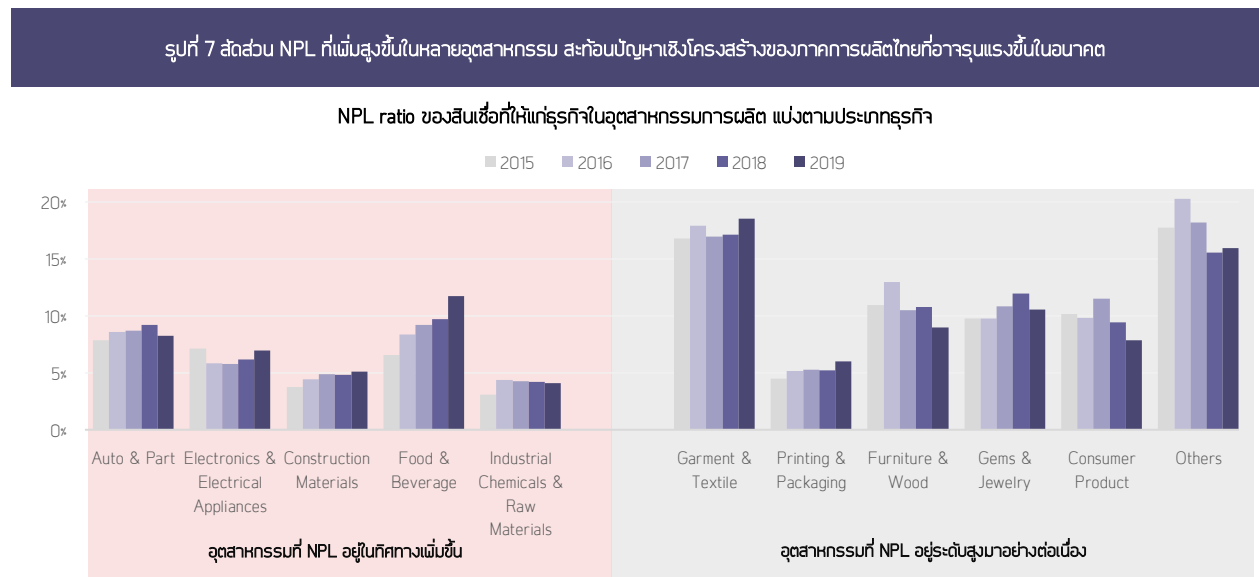

สิ่งที่เปลี่ยนแปลงไป

ส่วนหนึ่งของการชะลอตัวของภาคการผลิตไทยเป็นผลของปัจจัยภายนอก ได้แก่ การชะลอตัวของเศรษฐกิจและการค้าโลก ผลกระทบจากความขัดแย้งระหว่างสหรัฐฯ กับจีน ส่งผลกระทบโดยตรงต่อธุรกิจที่พึ่งพารายได้จากการส่งออกเป็นหลัก แต่ปฏิเสธไม่ได้ว่าอีกส่วนหนึ่งที่สำคัญคือ ปัจจัยภายในจากการสูญเสียความสามารถการแข่งขันของไทย จาก (1) สินค้าและระบบโครงสร้างการผลิตที่ไม่ตอบโจทย์ความต้องการของผู้บริโภคและธุรกิจที่กำลังเปลี่ยนแปลง โดยเฉพาะสินค้าในกลุ่มเทคโนโลยีขั้นสูงที่ไทยไม่มีเทคโนโลยีเป็นของตัวเอง และไม่ได้เป็นฐานการผลิตหลักของบริษัทข้ามชาติในธุรกิจที่ใช้เทคโนโลยีเข้มข้น (2) ต้นทุนแรงงานที่สูงขึ้นจากทั้งจำนวนแรงงานโดยรวมที่ลดลงตามโครงสร้างประชากร และการขาดแคลนแรงงานที่มีทักษะตรงตามความต้องการของธุรกิจในอนาคต และ (3) เงินบาทที่มีแนวโน้มแข็งค่ามาโดยตลอดในช่วงที่ผ่านมา จากปัจจัยเชิงโครงสร้างของเศรษฐกิจไทยซึ่งส่งผลต่อผู้ส่งออกทั้งการแข็งขันด้านราคาที่ทำได้ยากขึ้นและรายได้ในรูปของเงินบาทที่มีมูลค่าลดลง

ผลกระทบที่ตามมาจากรายได้ที่หายไปคือ การปิดกิจการของโรงงาน หรือการย้ายฐานการผลิต (Relocation) ออกจากไทยไปยังประเทศอื่นที่มีความพร้อมมากกว่า เช่น เวียดนาม ซึ่งได้เกิดขึ้นแล้วกับอุตสาหกรรมเครื่องนุ่งห่มและอุตสาหกรรมอื่น ๆ ที่ใช้แรงงานเข้มข้น และกำลังเกิดขึ้นกับอุตสาหกรรมอิเล็กทรอนิกส์ ยานยนต์ และอาหาร ซึ่งเป็นอุตสาหกรรมส่งออกหลักของไทย รวมแล้วคิดเป็น 49% ของมูลค่าการส่งออกทั้งหมด แม้ในช่วงที่ผ่านมาผู้ประกอบการในอุตสาหกรรมเหล่านี้จะมีการปรับตัวอย่างมากเพื่อรับมือกับมรสุมทั้งภายในและภายนอกที่กำลังเผชิญอยู่ เช่น การปรับมาใช้เครื่องจักรเพื่อทดแทนแรงงานในการผลิต แต่การปรับตัวอาจไม่เร็วหรือมากพอที่จะสามารถลดผลกระทบที่เกิดขึ้น โดยเฉพาะความเสี่ยงที่จะถูกเทคโนโลยีใหม่ ๆ เข้ามาแทนที่ เนื่องจากการลงทุนของไทยในด้านนี้ยังอยู่ในระดับต่ำมากเมื่อเทียบกับประเทศอื่น (รูปที่ 7)

(ดู KKP Research [เศรษฐกิจไทย กลับไม่ได้ไปไม่ถึง หากไม่พึ่งเทคโนโลยี, ทศวรรษถัดไปของไทย ธุรกิจโตอย่างไรเมื่อคนไทยกว่า 40% เข้าสู่วัยเกษียณ, ทำไมต่างชาติขายหุ้นไทย \(ไม่หยุด\)](#))

ที่มา: BoT, KKP Research

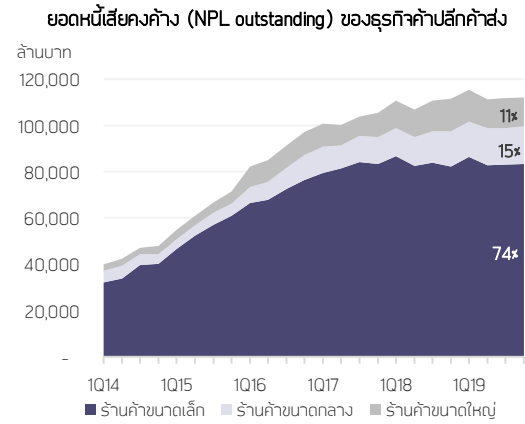

2. ค้าปลีกค้าส่ง: ปลาใหญ่กินปลาเล็ก?

อุตสาหกรรมค้าปลีกค้าส่งถือเป็นอีกหนึ่งอุตสาหกรรมที่มีความสำคัญต่อเศรษฐกิจไทยรองจากอุตสาหกรรมการผลิต ด้วยขนาดที่ใหญ่ถึง 17% ของ GDP ในปัจจุบันโครงสร้างธุรกิจค้าปลีกค้าส่งในประเทศไทยสามารถแบ่งได้เป็น 2 กลุ่ม คือ (1) ธุรกิจค้าปลีกค้าส่งสมัยใหม่ (Modern Trade) ซึ่งเป็นผู้เล่นหลักของอุตสาหกรรมในระยะหลัง เช่น ห้างสรรพสินค้า ซูเปอร์มาร์เก็ต ไฮเปอร์มาร์เก็ต และร้านสะดวกซื้อรูปแบบต่าง ๆ เป็นต้น และ (2) ธุรกิจค้าปลีกค้าส่งดั้งเดิม (Traditional Trade) ซึ่งโดยส่วนใหญ่จะเป็นผู้ประกอบการรายเล็ก เช่น ร้านค้าปลีกค้าส่งทั่วไป ร้านขายอุปกรณ์ก่อสร้าง ร้านขายอุปกรณ์ไฟฟ้า และร้านขายของชำ เป็นต้น

NPL ของธุรกิจค้าปลีกค้าส่งมีสัดส่วนเพิ่มขึ้นต่อเนื่องตั้งแต่ปี 2015 โดย 3 ใน 4 เป็น NPL ที่เกิดจากการผิดนัดชำระหนี้ของ **ธุรกิจร้านค้าขนาดเล็ก** (รูปที่ 8) ซึ่งมี NPL ratio สูงถึง 7.1% ของสินเชื่อทั้งหมดที่ให้แก่ร้านค้าขนาดเล็ก หรือเกือบ 3 เท่าเมื่อเทียบกับกรณีร้านค้าขนาดใหญ่ (รูปที่ 9) นอกจากนี้ ปัญหาการผิดนัดชำระหนี้ของร้านค้าขนาดเล็กที่อยู่ในระดับสูงและสูงขึ้นต่อเนื่องนั้นยังเกิดขึ้นกับร้านค้าในแทบทุกประเภท เช่น สินค้าอุปโภคบริโภค สินค้าประเภทอาหารและเครื่องดื่ม และสินค้าวัสดุก่อสร้าง เป็นต้น (รูปที่ 10) ซึ่ง KKP Research มองว่า 3 สาเหตุหลักที่ทำให้ธุรกิจร้านค้าเล็กไม่สามารถแข่งขันหรือปรับตัวได้เทียบเท่ากับธุรกิจร้านค้าใหญ่ ได้แก่

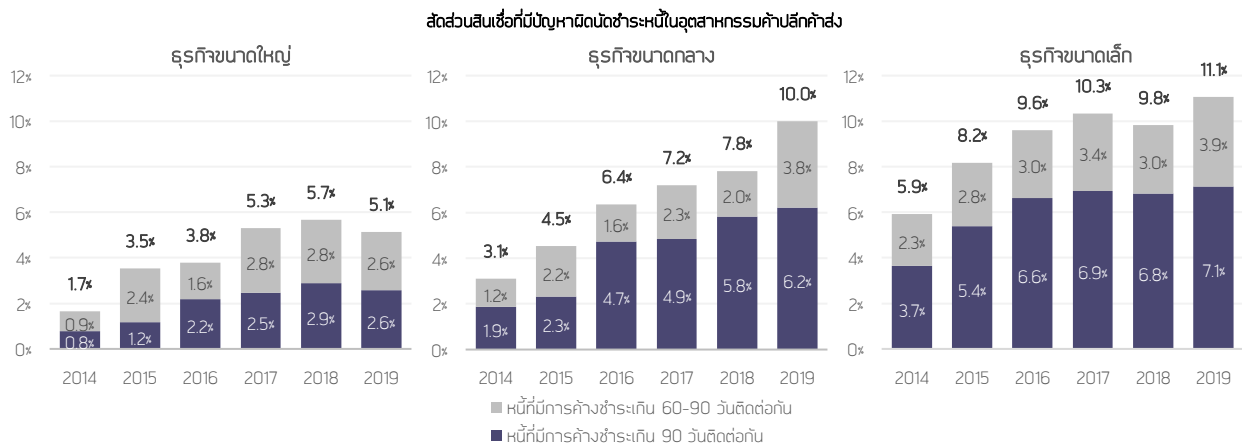
รูปที่ 8 ราว 3 ใน 4 ของหนี้เสียในธุรกิจค้าปลีกค้าส่ง เกิดจากการค้างชำระหนี้ของร้านค้าขนาดเล็ก

ที่มา: BoT, KKP Research

รูปที่ 9 หนี้เสียที่เกิดจากการผิดนัดชำระหนี้ของร้านค้าขนาดเล็กสูงเป็น 3 เท่าของร้านค้าขนาดใหญ่

ที่มา: BoT, KKP Research

รูปที่ 10 ัญญาการผิดนัดชำระหนี้ของร้านค้าขนาดเล็กอยู่ในระดับสูง และสูงขึ้นต่อเนื่องในทุกประเภทร้านค้า

สัดส่วนสินเชื่อที่มีปัญหาในการชำระหนี้ (NPL+ SML ratio) ของร้านค้าปลีกค้าส่งขนาดเล็ก แยกตามประเภทสินค้า

	2014	2015	2016	2017	2018	1Q19	2Q19	3Q19	4Q19	Loans outstanding (Bt mn, as of 2019)
ร้านค้าปลีกค้าส่งขนาดเล็กทั้งหมด	5.9*	8.2*	9.6*	10.3*	9.8*	10.5*	10.3*	10.5*	11.1*	1,170,471
การขาย การบำรุงรักษา และการซ่อมยานยนต์	4.2*	6.1*	8.4*	8.3*	8.4*	8.6*	9.1*	8.6*	9.7*	173,977
วัสดุก่อสร้าง	5.4*	6.4*	8.0*	9.0*	9.2*	10.5*	9.9*	9.4*	10.1*	142,497
ของใช้ในครัวเรือน	6.9*	8.4*	9.4*	11.7*	12.2*	12.9*	12.2*	11.5*	13.1*	140,332
อาหาร เครื่องดื่ม และยาสูบ	6.3*	9.1*	9.6*	9.9*	10.6*	10.1*	10.1*	10.6*	11.3*	126,700
วัตถุดิบทางการเกษตรและสัตว์มีชีวิต	12.5*	13.7*	15.9*	16.3*	12.7*	14.0*	14.9*	15.5*	14.5*	98,184
เคมีภัณฑ์ทางอุตสาหกรรม	3.4*	9.2*	10.2*	9.7*	9.9*	10.7*	10.6*	13.1*	12.7*	74,856
เครื่องใช้ไฟฟ้าและอิเล็กทรอนิกส์ชนิดใช้ในครัวเรือน	6.2*	8.7*	10.7*	11.9*	11.4*	12.0*	11.8*	12.3*	14.9*	70,474
โลหะและสินแร่โลหะ	6.4*	10.7*	12.6*	13.6*	11.6*	12.8*	13.6*	14.0*	14.0*	40,472
ร้านค้าปลีกค้าส่งทั่วไป	4.6*	7.3*	9.0*	7.6*	7.8*	8.0*	6.6*	7.0*	6.7*	35,480
เครื่องจักร อุปกรณ์ และเครื่องมือเครื่องใช้	2.9*	5.8*	6.2*	7.7*	6.2*	6.9*	6.7*	6.4*	6.6*	21,662
อื่น ๆ	5.4*	7.2*	8.1*	8.8*	8.0*	8.8*	8.4*	9.0*	8.9*	245,837

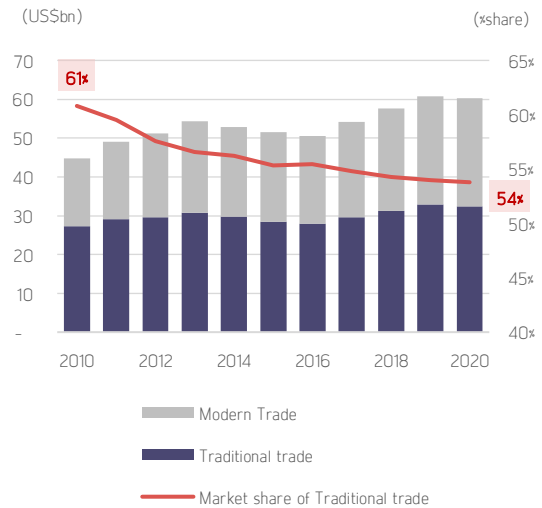
ที่มา: BoT, KKP Research

1. สนามแข่งขันไม่เท่ากัน

รายได้ของร้านค้าขนาดเล็กซึ่งส่วนมากเป็นร้านค้าแบบ Traditional Trade ได้รับแรงกดดันอย่างหนักจากการเข้ามาแย่งส่วนแบ่งรายได้ของร้านค้า Modern Trade (รูปที่ 11) จาก (1) การขยายสาขาแบบเชิงรุกในพื้นที่ต่าง ๆ ทั่วประเทศ พร้อมกับ การปรับโมเดลธุรกิจให้ตอบใจยกคนในพื้นที่มากขึ้น เช่น การ เพิ่มขึ้นของร้านสะดวกซื้อขนาดเล็กซึ่งเติบโตอย่างมากในช่วงที่ ผ่านมาและถือเป็นคู่แข่งโดยตรงของร้านค้า Traditional Trade ด้วยคุณลักษณะที่เหมือนกันแทบทุกประการ แต่ต่างกันตรง ระบบบริหารจัดการที่ดีและทันสมัยกว่าซึ่งเป็นข้อได้เปรียบหลัก ในการดำเนินธุรกิจในตลาดนี้ และ (2) การควบรวม กิจการระหว่างผู้เล่นในตลาด โดยเฉพาะการควบรวมกันของ กิจการใหญ่ เพราะนอกจากจะช่วยเพิ่มส่วนแบ่งตลาดให้กับ กิจการภายหลังการควบรวมแล้ว ยังเป็นการเพิ่มอำนาจตลาด ให้กับผู้ประกอบการ ทั้งในส่วนของการจำหน่ายสินค้าให้แก่ ผู้บริโภค (Monopoly power) และในตลาดจัดหาสินค้าจากผู้ผลิต (Monopsony power)

รูปที่ 11 รายได้ของร้านค้า Traditional Trade ได้รับแรงกดดันอย่างหนัก จากการเข้ามาแย่งส่วนแบ่งรายได้ของร้านค้า Modern Trade

ยอดขายสินค้าอุปโภคบริโภคผ่านร้านค้าแต่ละประเภทของคนไทย

ที่มา: Euromonitor, KKP Research

2. ขนาดตลาดที่เล็กลง + ขาดโอกาสในการปรับตัว

นอกจากภาวะการแข่งขันในประเทศที่สูงขึ้นแล้ว เศรษฐกิจไทยที่ขยายตัวชะลอลง โครงสร้างประชากรที่แก่ตัวลงรวดเร็ว ประกอบกับระดับหนี้ครัวเรือนที่อยู่ในระดับสูง ต่างเป็นปัจจัยจุดรั้งกำลังซื้อของผู้บริโภคในประเทศ อาจทำให้รายได้ของธุรกิจได้รับผลกระทบจากยอดขายที่ลดลง ด้วยสาเหตุนี้ จึงเห็นผู้ค้าปลีกค้าส่งขนาดใหญ่หลายราย นอกจากการดำโปรมชันราคาพิเศษเพื่อรักษาส่วนแบ่งรายได้ในประเทศแล้ว ยังพากันกำหนดยุทธศาสตร์ที่มุ่งเน้นการขยายสาขาในต่างประเทศเพื่อเพิ่มช่องทางให้กับรายได้ เช่น การขยายสาขาในกลุ่มประเทศเพื่อนบ้าน CMLV ที่กำลังเติบโตได้ดี (รูปที่ 12)

3. ออฟไลน์ vs. ออนไลน์

คู่แข่งของร้านค้าขนาดเล็กไม่ได้มีแค่การขยายสาขาของธุรกิจขนาดใหญ่อย่างเดียวเท่านั้น แต่ยังรวมถึงการขยายตัวของร้านค้าที่ขายสินค้าผ่านช่องทางออนไลน์ หรือ ธุรกิจ "e-Commerce" ซึ่งเติบโตขึ้นอย่างมากในช่วง 10 ปีที่ผ่านมา โดยในปี 2020 ตลาด e-Commerce ในประเทศไทยมีมูลค่าอยู่ที่ 6,814 ล้านดอลลาร์สหรัฐฯ เพิ่มขึ้นจากปี 2010 ที่ 524 ล้านดอลลาร์สหรัฐฯ หรือเพิ่มขึ้นโดยเฉลี่ยปีละ 29% (รูปที่ 13)

ในระยะข้างหน้า ตลาด e-Commerce ยังมีแนวโน้มเติบโตได้อย่างต่อเนื่อง โดยเป็นผลจากพฤติกรรมผู้บริโภคที่หันมาซื้อสินค้าออนไลน์มากขึ้น โดยเฉพาะในช่วงการแพร่ระบาดของโควิด-19 ทำให้การเติบโตของ e-Commerce ในไทยเป็นไปอย่างก้าวกระโดด

ส่วนแบ่งรายได้ของร้านค้าขนาดเล็กได้รับผลกระทบอย่างหนักมาตั้งแต่ก่อนโควิด-19 และไม่สามารถแข่งขันด้านราคาเพื่อรักษาส่วนแบ่งทางการตลาดภายในประเทศได้ เนื่องจากต้นทุนในการดำเนินงานที่สูงกว่า และขาดองค์ความรู้ในการบริหารจัดการ อีกทั้งเป็นเรื่องที่ยากมากที่จะกระโดดไปหาตลาดใหม่ ๆ ในต่างประเทศเช่นเดียวกับธุรกิจรายใหญ่ ส่งผลให้ร้านค้าขนาดเล็กนอกจากจะถูกกดดันจากขนาดของตลาดในประเทศที่เล็กลงและการแข่งขันด้านราคาจากรายใหญ่แล้ว ยังไม่สามารถปรับตัวเพื่อหาโอกาสการเติบโตใหม่ ๆ ในต่างประเทศได้

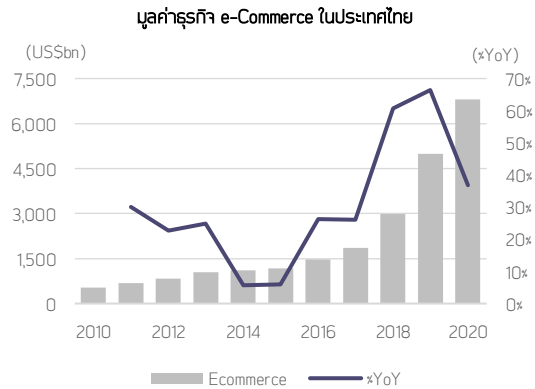
รูปที่ 12 การขยายสาขาในต่างประเทศของผู้ค้าปลีกค้าส่งขนาดใหญ่หลายราย

จำนวนสาขาในต่างประเทศ		2016	2020E
makro	Cambodia	--	3
	India	--	5
	China	--	1
	Myanmar	--	1
CENTRAL RETAIL	Vietnam	86	137
	Italy	11	9
HomePro	Malaysia	2	6

ที่มา: Kiatnakin Phatra Securities, KKP Research

รูปที่ 13 ธุรกิจ "e-Commerce" ในไทยเติบโตขึ้นอย่างมากในช่วง 10 ปีที่ผ่านมา

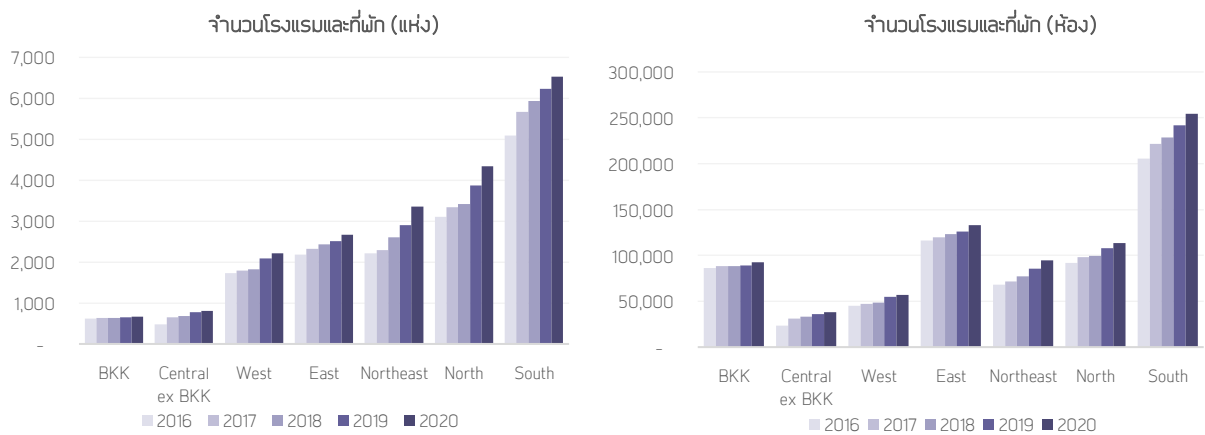
ที่มา: Euromonitor, KKP Research

3. อุตสาหกรรมโรงแรมและที่พัก

นอกจากอุตสาหกรรมการผลิตและค้าส่งค้าปลีกแล้ว อีกหนึ่งอุตสาหกรรมที่ส่งสัญญาณปัญหาามาตั้งแต่ก่อนโควิด-19 คือ อุตสาหกรรมโรงแรมและที่พัก ในช่วง 5-6 ปีที่ผ่านมาภาคการท่องเที่ยวมีบทบาทสำคัญต่อการขยายตัวของเศรษฐกิจไทย มากขึ้นเรื่อย ๆ ซึ่งการเติบโตของอุตสาหกรรมท่องเที่ยวยังส่งผลให้เกิดการขยายตัวของธุรกิจที่เกี่ยวข้อง โดยเฉพาะธุรกิจ โรงแรมและที่พักที่มีการเปิดใหม่เพิ่มขึ้นทุกปี ข้อมูลจากศูนย์วิจัยด้านตลาดท่องเที่ยว โดยการท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย พบว่า ในช่วงปี 2016-2020 มีธุรกิจโรงแรมและที่พักเปิดใหม่เพิ่มขึ้นในอัตราที่สูง คือเฉลี่ยปีละประมาณ 3 หมื่นกว่าห้องทุกปี จนล่าสุด ณ สิ้นปี 2020 มีจำนวนสถานประกอบการที่เป็นที่พักแรมทุกประเภทอยู่ที่ 20,559 แห่ง คิดเป็นจำนวนห้องพักทั้งสิ้น 783,407 ห้อง โดยภาคใต้มีจำนวนห้องพักมากที่สุด คิดเป็น 1 ใน 3 ของจำนวนห้องพักทั้งหมด (รูปที่ 14) ทั้งนี้ยังไม่รวมผู้ให้บริการที่ไม่จดทะเบียนใบอนุญาตประกอบการอย่างถูกต้องและห้องพักที่ให้บริการบนแพลตฟอร์มการจองที่พักออนไลน์ เช่น Airbnb ที่เติบโตอย่างก้าวกระโดดในระยะหลัง

รูปที่ 14 ในช่วงปี 2016 - 2020 มีธุรกิจโรงแรมและที่พักเปิดใหม่เพิ่มขึ้นทุกปี

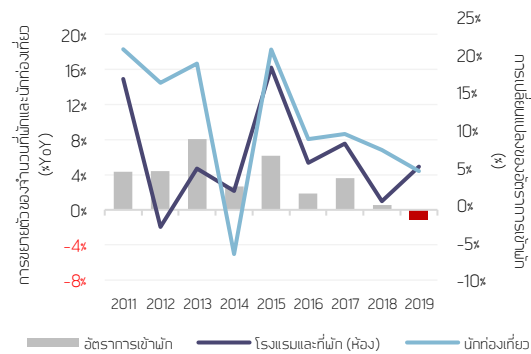
ที่มา: ศูนย์วิจัยด้านตลาดท่องเที่ยว โดยการท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย, KKP Research

ที่พักล้น...คนพักลด

ผลกระทบจากการขยายตัวของธุรกิจโรงแรมและที่พักเริ่มเห็นสัญญาณมาตั้งแต่ก่อนการแพร่ระบาดของโควิด-19 จากภาวะ "อุปทานล้นตลาด" (oversupply) สะท้อนจากอัตราการเข้าพัก (occupancy rate) ขยายตัวชะลอลง โดยเฉพาะหลังปี 2015 ที่อัตราการเข้าพักของนักท่องเที่ยวขยายตัวชะลอลงต่อเนื่อง จนกระทั่งติดลบในปี 2019 ส่วนทางด้านจำนวนโรงแรมและที่พักก็ยังคงเปิดใหม่เพิ่มขึ้นทุกปี (รูปที่ 15)

รูปที่ 15 อัตราการเข้าพักแรมขยายตัวชะลอในช่วงปี 2015 - 2019

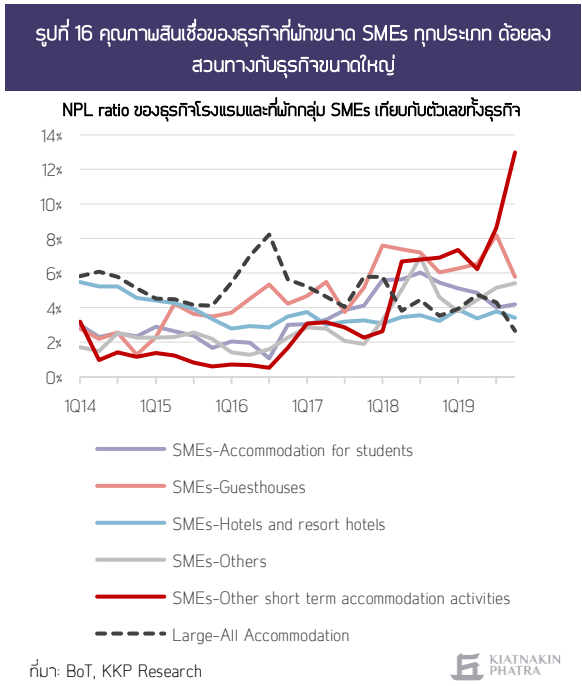

ที่มา: TAT, KKP Research

สิ่งที่เกิดขึ้นตามมาคือ การแข่งขันด้านราคา (price war) ระหว่างผู้ให้บริการ โดยเฉพาะการทำโปรโมชั่นราคาพิเศษเพื่อดึงดูดนักท่องเที่ยว เช่น โรงแรมระดับ 5 ดาว ลงมาแข่งขันกับ 4 ดาว และ 4 ดาวลงมาแข่งขันกับ 3 ดาว เป็นต้น ส่งผลให้ราคาห้องพักโดยเฉลี่ยปรับตัวลดลง กระทบต่อรายได้และความสามารถในการชำระหนี้ของผู้ให้บริการด้วยลง โดยเฉพาะกลุ่มผู้ประกอบการขนาดกลางและขนาดเล็ก (SMEs) ที่ส่วนใหญ่มีข้อจำกัดด้านต้นทุนการดำเนินงานและปัญหาการเข้าถึงแหล่งเงินทุนเป็นทุนเดิมอยู่แล้ว

อย่างไรก็ตาม ข้อมูล NPL ratio ในภาพรวมของธุรกิจโรงแรมและที่พักอาจไม่แสดงให้เห็นถึงความวิกฤตของปัญหาที่เกิดขึ้น เพราะถูกบดบังด้วยข้อมูลของธุรกิจขนาดใหญ่ที่ได้รับผลกระทบน้อยกว่าเมื่อเปรียบเทียบกับผู้ประกอบการธุรกิจที่พักขนาดเล็ก แต่หากพิจารณาเฉพาะข้อมูลของผู้ประกอบการ SMEs จะพบว่าปัญหาดังกล่าวเริ่มมาตั้งแต่ปี 2017 สะท้อนจาก NPL ratio ของผู้ประกอบการ SMEs ทุกประเภทธุรกิจ เพิ่มขึ้นต่อเนื่องและอยู่ในระดับสูงกว่าภาพรวมของอุตสาหกรรมและทวีความน่ากังวลมากขึ้นในปี 2019 ที่ NPL ratio ของธุรกิจขนาดเล็กบางประเภทพุ่งขึ้นไปถึง 13% ในขณะที่ผู้ประกอบการรายใหญ่ได้รับผลกระทบน้อยกว่าและยังได้รับความช่วยเหลือด้านสินเชื่อจากสถาบันการเงินเพิ่มขึ้น จนทำให้ NPL ratio ปรับลดลง (รูปที่ 16)

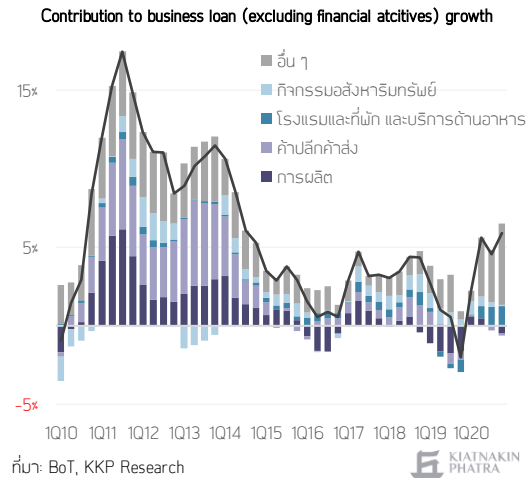

แม้ภาครัฐจะมีการคลายมาตรการ lockdown และมีมาตรการส่งเสริมการท่องเที่ยวในประเทศ ("เราเที่ยวด้วยกัน") ซึ่งช่วยให้ธุรกิจโรงแรมและที่พักเริ่มกลับมาเปิดให้บริการอีกครั้ง แต่หากไทยยังไม่สามารถเปิดประเทศเพื่อรับนักท่องเที่ยวต่างชาติได้ สถานการณ์ของธุรกิจโรงแรมโดยรวมอาจจะยิ่งน่าเป็นห่วงเพิ่มขึ้นเรื่อยๆ จากภาระค่าใช้จ่ายและการหนี้ที่ต้องแบกรับมาเกือบหนึ่งปีเต็ม ทั้งนี้ การใช้จ่ายของคนไทยกันเองไม่สามารถชดเชยผลกระทบต่อเศรษฐกิจจากรายได้ที่สูญเสียไปจากการท่องเที่ยวของชาวต่างชาติได้หมด เนื่องจากการใช้จ่ายเฉลี่ยของนักท่องเที่ยวต่างชาติในไทยสูงกว่าการใช้จ่ายเฉลี่ยของไทยเที่ยวไทยกันเองถึงกว่า 2 เท่า และมากกว่าการใช้จ่ายโดยเฉลี่ยของคนไทยถึง 13 เท่า (ดู KKP Research [เศรษฐกิจไทยจะฟื้นท่าไหน หากยังไร้นักท่องเที่ยว](#))

ธุรกิจธนาคารพาณิชย์ในโลกยุคใหม่

การแพร่ระบาดของโควิด-19 เป็นอีกหนึ่งปัจจัยที่เพิ่มแรงกดดันต่อการดำเนินธุรกิจของธนาคารพาณิชย์ โดยเฉพาะการบริหารจัดการคุณภาพสินเชื่อที่มีแนวโน้มด้อยลงภายหลังการทยอยสิ้นสุดลงของมาตรการให้ความช่วยเหลือลูกหนี้ที่ได้รับผลกระทบของสถาบันการเงินต่าง ๆ ประกอบกับการฟื้นตัวของเศรษฐกิจที่ชะลอลงจากการระบาดระลอกใหม่ ส่งผลให้ธนาคารพาณิชย์ระมัดระวังการปล่อยสินเชื่อมากขึ้น โดยเฉพาะการปล่อยสินเชื่อให้แก่ลูกหนี้ที่อยู่ในกลุ่มอุตสาหกรรมเสี่ยง (รูปที่ 17) นอกจากนี้ยังมีปัจจัยเชิงโครงสร้างอื่น ๆ ที่ธนาคารพาณิชย์กำลังเผชิญอยู่ ซึ่งกระทบต่อโครงสร้างรายได้และโมเดลธุรกิจ ได้แก่ อัตราดอกเบี้ยที่อยู่ในระดับต่ำ เศรษฐกิจชะลอทั่วโลก ภาระหนี้ที่อยู่ในระดับสูงทั้งภาคธุรกิจและครัวเรือน และพฤติกรรมการใช้บริการของลูกค้าที่เปลี่ยนแปลงไป ซึ่งจะแยกวิเคราะห์ความเสี่ยงและความท้าทายของภาคธนาคารพาณิชย์ไทยในอีกโอกาสหนึ่ง

รูปที่ 17 ธนาคารพาณิชย์มีแนวโน้มระมัดระวังการปล่อยสินเชื่อให้แก่ธุรกิจมากขึ้น โดยเฉพาะธุรกิจที่อยู่ในกลุ่มอุตสาหกรรมที่มีแนวโน้มซบเซา

สภาพคล่องอย่างเดียวยังไม่ตอบโจทย์

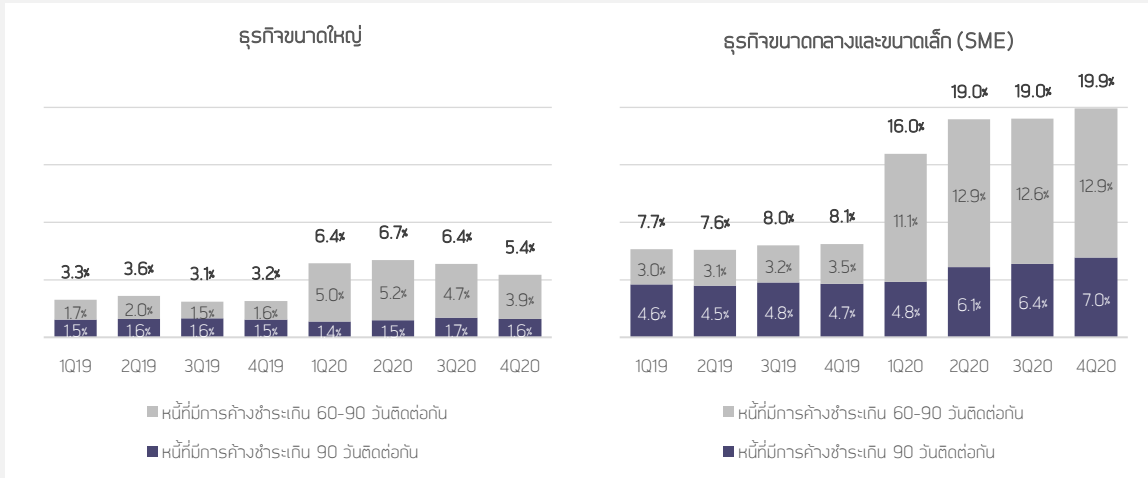
โดยสรุป ข้อมูลสินเชื่อไทยเป็นอีกหนึ่งเครื่องชี้ทางเศรษฐกิจที่สะท้อนให้เห็นถึงความเปราะบางของโครงสร้างธุรกิจไทย โดยเฉพาะในอุตสาหกรรมการผลิต การค้า และการท่องเที่ยว ที่มีสะสมอยู่แล้วก่อนการแพร่ระบาดของโควิด-19 ในขณะที่วิกฤตโควิด-19 ครั้งนี้เป็นเพียงหนึ่งปัจจัยที่มาซ้ำเติมสถานการณ์ของภาคธุรกิจไทยให้ยิ่งแย่ลงกว่าเดิม แม้ในภาพรวมปัญหาเชิงโครงสร้างจะเป็นสิ่งที่ผู้ประกอบการทุกรายต้องเผชิญ แต่ผลกระทบที่เกิดขึ้นกับผู้ประกอบการแต่ละรายจะแตกต่างกันไป โดยธุรกิจขนาดเล็กมีแนวโน้มที่จะได้รับผลกระทบหนักกว่าธุรกิจขนาดใหญ่ จากความเสียเปรียบในการแข่งขันและความสามารถในการปรับตัว ทั้งด้านองค์ความรู้ที่จำเป็นสำหรับการดำเนินธุรกิจหรือการปรับตัวในกรณีต่าง ๆ และความสามารถในการเข้าถึงทรัพยากรต่าง ๆ ไม่ว่าจะเป็น เงินทุน เทคโนโลยี และการเข้าถึงตลาด

KKP Research โดยทีมเรติคินภัทร ประเมินว่า การช่วยเหลือเยียวยาด้วยมาตรการเสริมสภาพคล่องทางการเงินให้กับธุรกิจอาจจำเป็นในการประคับประคองธุรกิจและการจ้างงานในระยะสั้น แต่อาจไม่ตอบโจทย์ในการแก้ปัญหาลูกหนี้เชิงโครงสร้างที่ธุรกิจไทยในหลายอุตสาหกรรมเผชิญมาตั้งแต่ก่อนวิกฤตโควิด-19 อีกทั้งมาตรการที่เป็นลักษณะเหมารวมหรือ one size fits all ที่ไม่ได้คำนึงถึงความแตกต่างของปัญหาในแต่ละประเภทอุตสาหกรรม คงไม่ใช่การแก้ปัญหาคัดตรงจุดหรือเป็นทางออกที่ยั่งยืน สิ่งที่ต้องพิจารณาควบคู่ไปด้วยคือแนวโน้มนโยบายที่ชัดเจนในการปฏิรูปโครงสร้างเศรษฐกิจไทย การส่งเสริมการยกระดับประสิทธิภาพของภาคการผลิตไทยด้วยการใช้เทคโนโลยีและการพัฒนาโครงสร้างพื้นฐานที่เอื้อต่อการสร้างนวัตกรรม การเพิ่มขีดความสามารถทางการแข่งขันของผู้ประกอบการไทย โดยเฉพาะรายเล็กและกลาง ด้วยการเพิ่มช่องทางในการเข้าถึงตลาด เทคโนโลยี และองค์ความรู้ด้านการบริหารจัดการที่ทันสมัย ประกอบกับการปรับปรุงกฎเกณฑ์เพื่อลดอุปสรรคต่าง ๆ และลดอำนาจตลาดของรายใหญ่ สร้างสนามแข่งขันที่เท่าเทียมกันและเป็นธรรมมากขึ้น อันจะนำไปสู่การยกระดับของอุตสาหกรรมของประเทศโดยรวมที่กระจายอย่างทั่วถึงมากขึ้นกว่าในปัจจุบัน

Box 1

ข้อมูลคุณภาพสินเชื่อภาคธุรกิจในปี 2020 อาจไม่สะท้อนภาพความเป็นจริง

สัดส่วนสินเชื่อที่มีปัญหาในการชำระหนี้เทียบกับสินเชื่อที่ให้แก่ธุรกิจ (ไม่รวมธุรกิจการเงิน) สำหรับธุรกิจแต่ละขนาด

ที่มา: BoT, KKP Research

ข้อมูลคุณภาพสินเชื่อในระบบธนาคารพาณิชย์ในปี 2020 อาจไม่สะท้อนภาพความเป็นจริงที่เกิดขึ้นทั้งหมด เนื่องจาก

1. ผลของมาตรการให้ความช่วยเหลือลูกหนี้ที่ได้รับผลกระทบจากสถานการณ์การแพร่ระบาดของโควิด-19 ของสถาบันการเงิน ทั้งการพักชำระหนี้ การปรับโครงสร้างหนี้ และการผ่อนปรนเกณฑ์การจัดชั้นลูกหนี้ ส่งผลให้การเปลี่ยนแปลงของคุณภาพสินเชื่อของลูกหนี้ถูกระงับไว้ชั่วคราว หมายความว่า สัดส่วนสินเชื่อที่มีปัญหาในการชำระหนี้อาจสูงกว่าตัวเลขที่แสดง

2. ผลของมาตรฐานการรายงานทางการเงินฉบับใหม่ (Thai Financial Reporting Standards: TFRS 9) ที่เริ่มบังคับใช้ตั้งแต่วันที่ 1 มกราคม 2020 แม้จะมีข้อดีที่สำคัญคือการสะท้อนรูปแบบการดำเนินธุรกิจที่สอดคล้องกับการบริหารความเสี่ยงของกิจการมากขึ้น แต่ก็ส่งผลให้เกิดการเปลี่ยนแปลงการแสดงผลการบางรายการ เช่น ข้อมูลลูกหนี้ที่มีการค้างชำระเกิน 60 - 90 วัน ที่เพิ่มขึ้นอย่างมีนัยสำคัญในช่วงไตรมาส 1/2020 เนื่องจากขอบเขตการนับลูกหนี้ใน TFRS9 กว้างกว่าการนับลูกหนี้ในรูปแบบเดิม

3. นิยามใหม่ของธุรกิจขนาดกลางและขนาดเล็ก (SMEs) ของกฎกระทรวงอุตสาหกรรมที่ใช้ในปี 2020 ส่งผลให้ข้อมูลทั้งหมดที่เกี่ยวกับสินเชื่อของธุรกิจขนาดใหญ่ และ SMEs ตั้งแต่ไตรมาส 2/2020 จะไม่สามารถเปรียบเทียบกับข้อมูลในช่วงเวลาก่อนหน้าได้ เช่น ยอดสินเชื่อคงค้าง และข้อมูลคุณภาพสินเชื่อของลูกหนี้ เป็นต้น

ดังนั้น เพื่อให้ข้อจำกัดของข้อมูลตามที่กล่าวมาข้างต้นกระทบต่อการวิเคราะห์ ข้อมูลที่ใช้ในบทความนี้ ส่วนใหญ่จึงใช้ข้อมูลถึงปี 2019 เท่านั้น

อย่างไรก็ตาม แม้ว่าข้อมูลสินเชื่อในระบบในปี 2020 อาจไม่สะท้อนภาพความเป็นจริงที่เกิดขึ้นทั้งหมดของผลกระทบที่เกิดขึ้นจากการแพร่ระบาดของโควิด-19 และไม่สามารถเปรียบเทียบกับข้อมูลในอดีตได้ในบางกรณี แต่สามารถเปรียบเทียบความแตกต่างระหว่างกลุ่มลูกหนี้ในช่วงเวลาเดียวกันได้ ซึ่งเป็นส่วนหนึ่งของการวิเคราะห์ในบทความนี้